

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษารวบรวมข้อมูลในการลงรายการหนังสือชุดภาษาไทยที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทยและหอสมุดแห่งชาติใช้เหมือนกันและใช้ผู้ใช้ต่างกัน วิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้กับหลักเกณฑ์มาตรฐาน คือ หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการแบบแองโกล-อเมริกัน ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒ (AACR 2) และเสนอข้อมูลในการลงรายการในบัตรหนังสือชุดภาษาไทยที่ห้องสมุดดังกล่าว เห็นว่าสมควร เพื่อสนองนโยบายการจัดทำบัตรรายการร่วมกันของห้องสมุดมหาวิทยาลัย โดยได้กำหนดสมมุติฐานไว้ว่าห้องสมุดดังกล่าวแล้วทำบัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทยโดยใช้หลักเกณฑ์การลงรายการแตกต่างกัน

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ๑. หนังสือชุดภาษาไทยที่ห้องสมุดได้จัดทำบัตรรายการไว้แล้ว จำนวน ๗๐ ชุด ๒. บรรณารักษ์หัวหน้าฝ่ายจัดหมู่และทำบัตรรายการหนังสือภาษาไทย จำนวน ๑๒ คน และ ๓. บัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามซึ่งมีลักษณะคำถามเป็น ๒ แบบ คือ คำถามปลายเปิดที่ให้ผู้ตอบได้อย่างเสรี และคำถามปลายปิดที่เสนอคำตอบให้เลือก ซึ่งแบบสอบถามมีทั้งหมด ๑๒ ฉบับ สำหรับบรรณารักษ์หัวหน้าฝ่ายจัดหมู่และทำบัตรรายการหนังสือภาษาไทย ลักษณะแบบสอบถามจะครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยทุกประการ ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามด้วยตนเองในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนต่างจังหวัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ แบบสอบถามได้รับคืนทั้งสิ้น ๑๒ ฉบับ คิดเป็น ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและการสำรวจวิเคราะห์คำร้อยละ

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยที่ได้จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น ๓ ตอน คือ

๑. นโยบายและหลักเกณฑ์ในการทำบัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทย
๒. วิธีทำบัตรรายการและรายละเอียดในการลงรายการบัตรหนังสือชุดภาษาไทย
๓. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการทำบัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทย

นโยบายและหลักเกณฑ์ในการทำบัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทย

หนังสือคู่มือ ในการทำบัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทย

หนังสือคู่มือ การทำบัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทยทั้งที่เป็นหนังสือภาษาไทย และหนังสือภาษาต่างประเทศที่ห้องสมุดส่วนใหญ่ใช้ คือ

๑. หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการหนังสือภาษาไทยฉบับสมบูรณ์และตัวอย่างบัตรของ สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์
๒. หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการหนังสือภาษาไทยของ สุทัศน์ ส่องแสงจันทร์
๓. เลขหมู่และบัตรหลักสำหรับหนังสือภาษาไทย ของ อัมพร ทีชะระ
๔. หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการแบบแองโกล-อเมริกัน ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๑ (AACR 1)
๕. หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการแบบแองโกล-อเมริกัน ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒ (AACR 2)

หนังสือคู่มือ การทำบัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทยที่เป็นภาษาไทยที่ห้องสมุดส่วนใหญ่ใช้ คือ "หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการหนังสือภาษาไทย ฉบับสมบูรณ์ และตัวอย่างบัตร" ของ สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์ ส่วนหนังสือภาษาต่างประเทศ ส่วนใหญ่จะใช้ "หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการแบบแองโกล-อเมริกัน ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒ (AACR 2)" ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์การลงรายการบัตรหนังสือชุดที่ใช้กันเป็นมาตรฐานสากล แต่สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และกองห้องสมุด มหาวิทยาลัยมหิดล ใช้คู่มือ คู่มืออื่น ๆ ด้วย นอกจากนี้จะใช้หนังสือคู่มือ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว คือ

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ใช้ "วิชาบรรณารักษศาสตร์" ของ รัญจวน อินทรกำแหง

กองห้องสมุด มหาวิทยาลัยมหิดล ใช้ "The Concise AACR 2" "Examples Illustrating AACR 2" และ "Handbook for AACR 2" ของ American Library Association

เป็นที่น่าสังเกตว่าห้องสมุดส่วนใหญ่ ใช้หนังสือคู่มือ ที่เป็นหนังสือภาษาไทย และหนังสือภาษาต่างประเทศ ตั้งแต่ ๒ เล่มขึ้นไป ในการทำบัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทย

คงมีสำนักบรรณสารการพัฒนา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เท่านั้นที่ใช้หนังสือคู่มือภาษาต่างประเทศ คือ หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการแบบแองโกล-อเมริกัน ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒ เพียงเล่มเดียว

นโยบายในการทำบัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทย

ผู้วิจัยได้ ศึกษานโยบายในการทำบัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทยจากหนังสือคู่มือการทำบัตรรายการเล่มต่าง ๆ ไว้ ๓ แบบ คือ

- แบบที่ ๑ ใช้ชื่อหนังสือชุด (series title) ลงรายการชื่อเรื่อง (title area) ทำสารบัญ แล้วทำบัตรเพิ่มชื่อเรื่องเฉพาะเล่ม
- แบบที่ ๒ ทำบัตรรายการเฉพาะเล่ม และทำบัตรเพิ่มชื่อหนังสือชุด
- แบบที่ ๓ ทำบัตรรายการเฉพาะเล่ม ทำบัตรเพิ่มชื่อหนังสือชุด และทำบัตรรวมหนังสือชุด

ห้องสมุดส่วนใหญ่มีนโยบายในการทำบัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทยเหมือนกัน คือ จะทำแบบที่ ๒ รองลงมาคือ แบบที่ ๑ และแบบที่ ๓ ตามลำดับ

เป็นที่น่าสังเกตคือ ห้องสมุดส่วนใหญ่ จะมีนโยบายในการทำบัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทยเพียงแบบเดียวเท่านั้น คงมี สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ กองห้องสมุด มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ที่มีนโยบาย ๒ แบบ ส่วน สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง นอกจะทำบัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทยตามแบบที่ ๑ แล้ว ยังจัดทำบัตรรายการเฉพาะเล่ม และเลือกจัดทำบัตรเพิ่มชื่อหนังสือชุดเฉพาะหนังสือชุดของสถาบันการศึกษาและหนังสือชุด

นโยบายในการทำบัตรเพิ่มชื่อหนังสือชุดภาษาไทย

ผู้วิจัยได้ เสนอนโยบายวิธีการทำบัตรเพิ่มชื่อหนังสือชุดภาษาไทย แก่ห้องสมุด ๘ วิธีด้วยกัน คือ

๑. ทำบัตรเพิ่มชื่อหนังสือชุดภาษาไทยทุกชื่อ
๒. ทำบัตรเพิ่มชื่อหนังสือชุดของหน่วยราชการ
๓. ทำบัตรเพิ่มชื่อหนังสือชุดของสมาคมฯ

๔. ทำบัตรเพิ่มชื่อหนังสือชุดของสถาบันการศึกษา
๕. ทำบัตรเพิ่มชื่อหนังสือชุดของสำนักพิมพ์
๖. ทำบัตรเพิ่มชื่อหนังสือชุดสำหรับเด็ก
๗. ทำบัตรเพิ่มชื่อหนังสือชุดที่เป็นนวนิยาย
๘. ทำบัตรเพิ่มชื่อหนังสือชุดที่เป็นเรื่องสั้น

ปรากฏว่าห้องสมุดส่วนใหญ่มีนโยบายในการทำบัตรเพิ่มชื่อหนังสือชุดหลังจากที่
ทำบัตรรายการของหนังสือในชุดแต่ละเล่มแล้ว คือ นิยมทำบัตรเพิ่มชื่อหนังสือชุดเฉพาะหนังสือชุดของ
สถาบันการศึกษา รองลงมาคือ หนังสือชุดของหน่วยราชการ และหนังสือชุดของสมาคมฯ
มีห้องสมุดที่จัดทำบัตรเพิ่มชื่อหนังสือชุดภาษาไทยทุกชื่อชุด คือ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตประสานมิตร กองห้องสมุด มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตหาดใหญ่ และสำนักบรรณสารการพัฒนา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เป็น
ที่น่าสังเกตว่า ไม่มีห้องสมุดใดที่มีนโยบายทำบัตรเพิ่มชื่อหนังสือชุดที่เป็นเรื่องสั้น และ
สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ไม่มีนโยบายจัดทำบัตรเพิ่มชื่อหนังสือชุดประเภทใดเลย

สำหรับห้องสมุดที่ได้กำหนดนโยบายจัดทำบัตรเพิ่มชื่อหนังสือชุดภาษาไทยนั้น ยังได้
กำหนดนโยบายที่จะจัดทำบัตรเพิ่มชื่อหนังสือชุดภาษาไทยทุกชื่อ เรื่องที่อยู่ในชุดเดียวกัน คงมี
สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่จัดทำบัตรเพิ่มชื่อหนังสือชุดภาษาไทยเฉพาะ
หนังสือชุดของสถาบันการศึกษาและหนังสือชุดทางพุทธศาสนาเท่านั้น

วิธีทำบัตรรายการและรายละเอียดในการลงรายการบัตรหนังสือชุดภาษาไทย

วิธีทำบัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทย

ผู้วิจัยได้สรุปวิธีการทำบัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทยจากหนังสือหลักเกณฑ์การ
ทำบัตรรายการเล่มต่าง ๆ ไว้ ๔ วิธี คือ

๑. ทำบัตรหลักและลงชื่อหนังสือชุดในรายการชื่อหนังสือชุด และทำบัตรเพิ่มหนังสือชุด
๒. ทำบัตรหลักและลงชื่อหนังสือชุดในรายการชื่อหนังสือชุด แต่ไม่
๓. ทำบัตรเพิ่มชื่อหนังสือชุด
๔. ทำบัตรหลักแต่ไม่ลงชื่อหนังสือชุดในรายการชื่อหนังสือชุด
๕. ทำบัตรรวมหนังสือชุด

จากรายชื่อหนังสือชุดภาษาไทย ๗๐ ชื่อชุด ที่ผู้วิจัย เสนอให้บรรณารักษ์หัวหน้าฝ่ายจัดหมู่และทำบัตรรายการหนังสือภาษาไทย แสดงวิธีทำบัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทย ดังกล่าว ปรากฏว่า วิธีที่ ๑ คือ ทำบัตรหลักและลงชื่อหนังสือชุดในรายการชื่อหนังสือชุด ได้รับความนิยมมากที่สุด และห้องสมุดส่วนใหญ่ก็จัดทำบัตร เพิ่มชื่อหนังสือชุด ส่วนบัตรรวมหนังสือชุดไม่มีห้องสมุดแห่งใดจัดทำเลย

รายละเอียดในการลงรายการบัตรหนังสือชุดภาษาไทย

ห้องสมุดส่วนใหญ่จะนิยมลงรายการหลักในบัตรหลักของหนังสือชุดภาษาไทยด้วยชื่อผู้แต่งที่เป็นบุคคล รองลงมา คือ ชื่อหนังสือสำหรับหนังสือชุดที่ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง และชื่อผู้แต่งที่เป็นนิติบุคคล ตามลำดับ นอกจากนั้นก็อาจจะพิจารณาลงรายการหลักด้วยชื่อสำนักพิมพ์หรือผู้จัดพิมพ์ และชื่อหนังสือชุด มีสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพียงแห่งเดียวที่ลงรายการหลักในบัตรหลักด้วยชื่อผู้แต่งที่เป็นนิติบุคคล เพียงอย่างเดียว

หนังสือชุดที่มีชื่อชุดอยู่รวมกับชื่อเรื่องในหน้าปกใน ห้องสมุดทุกแห่งจะนิยมลงรายการชื่อเรื่องในบัตรหลักโดยลงรายการชื่อเรื่อง เฉพาะชื่อเรื่อง แยกชื่อชุดไปลงไว้ในรายการชื่อหนังสือชุด ส่วน สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง นอกจากจะลงรายการในบัตรหลักด้วยวิธีดังกล่าวแล้ว อาจจะพิจารณาลงรายการ เฉพาะชื่อเรื่อง เท่านั้น

การลงรายละเอียดของรายการชื่อหนังสือชุดในบัตรหลัก ห้องสมุดทุกแห่งจะปฏิบัติเหมือนกันคือ นิยมลงรายการด้วยชื่อหนังสือชุด และ เล่มที่หรือลำดับที่ของหนังสือชุดตามลำดับ เป็นที่น่าสังเกตว่า มีห้องสมุด ๒ แห่ง ที่นิยมลงรายละเอียดของรายการชื่อหนังสือชุดใกล้เคียงกับกฎเกณฑ์ของหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการแบบแองโกล-อเมริกัน ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒ มาก คือ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และกองห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล

การลงรายละเอียดในบัตรเพิ่มชื่อหนังสือชุด ห้องสมุดทุกแห่งจะนิยมลงรายการเพิ่มด้วยชื่อหนังสือชุด และห้องสมุดส่วนใหญ่ ยกเว้น สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตประสานมิตร จะลงเล่มที่หรือลำดับที่ของหนังสือชุดต่อจากชื่อหนังสือชุดด้วย

สำหรับหนังสือชุดของสถาบันการศึกษา ซึ่งปัจจุบันมีการจัดพิมพ์หนังสือชุดประเภทนี้กันออกมามาก และมีจะมีชื่อหนังสือชุดซ้ำกัน เช่น เอกสารการวิจัย เอกสารวิชาการ เป็นต้น ห้องสมุดจะปฏิบัติ ๒ วิธี คือ ลงชื่อชุดตามที่ปรากฏในหนังสือหรือลงชื่อหนังสือชุดและเพิ่มชื่อหน่วยงานสถาบัน

ส่วนหนังสือชุดภาษาไทยที่มีชื่อชุดเป็นภาษาอังกฤษ เช่น W.F.B. Book Series ซึ่งจัดพิมพ์โดย องค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก เป็นต้น ห้องสมุดส่วนใหญ่จะนิยมถ่ายถอดชื่อชุดนั้นให้เป็นภาษาไทยคือ เปลี่ยนเป็น ชุด ดับบลิว เอฟ บี บุ๊ค แล้วจึงลงในรายการชื่อหนังสือชุดมากกว่าที่จะลงรายการด้วยชื่อชุดภาษาอังกฤษตามที่ปรากฏ

ปัญหาและข้อ เสนอแนะในการลงรายการบัตรหนังสือชุดภาษาไทย

ความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของห้องสมุดในด้านการทำบัตรรายการ หนังสือชุดภาษาไทยที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน จำนวนห้องสมุดที่เห็นว่า การจัดทำบัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทยที่ห้องสมุดปฏิบัติอยู่ดีและเหมาะสมแล้ว กับห้องสมุดที่เห็นว่ายังต้องปรับปรุงการปฏิบัติงานอีกมีจำนวนเท่ากัน โดยบรรณารักษ์หัวหน้าฝ่ายจัดหมู่และทำบัตรรายการหนังสือภาษาไทย เสนอแนะให้มีการปรับปรุงในเรื่องหลักเกณฑ์การลงรายการบัตรหนังสือชุดภาษาไทยให้เหมือนกันเป็นมาตรฐานอันเดียวกัน

ปัญหาในการจัดทำบัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทยที่ห้องสมุดส่วนใหญ่ประสบคือ การจัดพิมพ์ หรือการจัดทำหนังสือชุดภาษาไทยยังไม่ได้มาตรฐานในด้านการให้ชื่อชุด ดังนั้นการที่จะพิจารณาตัดลอกข้อความลงรายการบัตรจึงเป็นปัญหา อีกทั้งการตัดสินใจของบรรณารักษ์แต่ละคนในการลงรายการบัตรก็ไม่ได้มาตรฐาน เช่นเดียวกัน

การลงรายการบัตรหนังสือชุดภาษาไทย และหนังสือชุดภาษาต่างประเทศนั้น บรรณารักษ์หัวหน้าฝ่ายจัดหมู่และทำบัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทยของห้องสมุดส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรจะมีแนวปฏิบัติที่เหมือนกัน และเสนอแนะให้มีการตกลงร่วมกัน และมีการจัดทำคู่มือในการลงรายการบัตรหนังสือชุดภาษาไทย เพื่อว่าบัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทยจะได้มีรูปแบบเดียวกันที่เป็นมาตรฐานซึ่งจะอำนวยความสะดวกในการบริการแก่ผู้ใช้ และบรรณารักษ์ในการยืมระหว่างห้องสมุด

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ ได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ คือได้ข้อมูลการลงรายการหนังสือชุดภาษาไทยที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยและหอสมุดแห่งชาติในประเทศไทยทั้ง ๑๒ แห่ง ใช้เหมือนกันและใช้แตกต่างกัน ตามรายละเอียดในบทที่ ๔ และในบทที่ ๕ นี้ ผู้วิจัยจะขอเสนอการวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ในการลงรายการหนังสือชุดภาษาไทยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ ดังต่อไปนี้

๑. หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทย

แนวปฏิบัติทางการจัดทำบัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทย ปรากฏว่าห้องสมุดส่วนใหญ่จะปฏิบัติเหมือนกัน โดยใช้หนังสือคู่มือ การทำบัตรรายการหนังสือชุดทั้งที่เป็นหนังสือภาษาไทย และหนังสือภาษาต่างประเทศ ตั้งแต่ ๒ เล่มขึ้นไป ยกเว้นสำนักบรรณสารการพัฒนา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ซึ่งใช้หนังสือคู่มือ ที่เป็นภาษาต่างประเทศเพียงเล่มเดียว

หนังสือคู่มือ การทำบัตรรายการหนังสือชุดที่เป็นหนังสือภาษาไทยนั้น ห้องสมุดส่วนใหญ่ ร้อยละ ๔๑.๖๗ ใช้เหมือนกัน คือ "หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการหนังสือภาษาไทยฉบับสมบูรณ์และตัวอย่างบัตร" ของ สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์ ฉะนั้นนโยบายในการทำบัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทยก็จะสอดคล้องกัน คือ จะทำบัตรรายการเฉพาะเล่ม และทำบัตรเพิ่มชื่อหนังสือชุด เป็นที่น่าสังเกตว่า ไม่มีห้องสมุดแห่งใดจัดทำบัตรรวมหนังสือชุดเลย ซึ่งมีกำหนดไว้ในหนังสือคู่มือ เล่มนี้ด้วย

ส่วนหนังสือคู่มือ การทำบัตรรายการหนังสือชุดที่เป็นภาษาต่างประเทศนั้น ห้องสมุดส่วนใหญ่ ร้อยละ ๘๘.๓๓ จะใช้ "หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการแบบแองโกล-อเมริกันฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒ (AACR 2)" ซึ่งเป็นคู่มือ การทำบัตรรายการหนังสือชุดที่ใช้กันเป็นมาตรฐานสากลและมีพัฒนาการมาจาก "หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการแบบแองโกล-อเมริกันฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๑ (AACR 1)" และห้องสมุดส่วนใหญ่จะใช้หนังสือคู่มือ นี้ควบคู่กันไปกับหนังสือคู่มือ ที่เป็นภาษาไทย เป็นที่น่าสังเกตว่า สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และกองห้องสมุด มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ยังคงใช้หนังสือคู่มือ ที่เป็นภาษาต่างประเทศเล่มเก่าคือใช้ "หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการแบบแองโกล-

อเมริกันฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๑" และห้องสมุดอีกร้อยละ ๕๐ นิยมใช้ทั้ง "หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการแบบแองโกล-อเมริกัน ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๑" และ "หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการแบบแองโกล-อเมริกัน ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒" แต่มีบางห้องสมุดเลือกใช้หนังสือหลักเกณฑ์เล่มอื่น ๆ อีก ทำให้มีการกำหนดการลงรายการบัตรหนังสือชุดภาษาไทยแตกต่างกันไป (ตารางที่ ๑)

๒. การลงรายการหนังสือชุดภาษาไทย

เนื่องจากห้องสมุดต่าง ๆ ใช้หนังสือหลักเกณฑ์ในการทำบัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทยต่างกันหลายเล่ม จึงทำให้การลงรายการหนังสือชุดภาษาไทยต่างกันไป สรุปได้ดังนี้

๒.๑ การลงรายการหลัก (Main entry) ชั้นได้แก่ รายการผู้แต่ง ห้องสมุดส่วนใหญ่ ร้อยละ ๔๑.๖๘ นิยมลงรายการเหมือนกันคือ ลงรายการด้วยชื่อผู้แต่งที่เป็นบุคคล โดยถือเอาชื่อผู้แต่งที่ปรากฏอยู่ที่หน้าปกในของหนังสือแต่ละเล่มในชุด ถ้าหนังสือชุดนั้น ๆ ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่งก็จะพิจารณาลงรายการหลักด้วยชื่อหนังสือ (title) แทนชื่อผู้แต่ง หรืออาจจะเป็นชื่อนิติบุคคลอื่น ๆ ได้แก่ ชื่อหน่วยราชการ ชื่อสมาคมฯ ชื่อสถาบันการศึกษา สำหรับการลงรายการหลักด้วยชื่อหนังสือชุดแทนชื่อผู้แต่งนั้น นิยมกันน้อยมาก ร้อยละ ๓๓.๓๓

มีห้องสมุด ๕ แห่ง ที่กำหนดการลงรายการหลักแตกต่างกันไปจากห้องสมุดข้างต้นคือ

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จะไม่ลงรายการหลักด้วยชื่อผู้แต่งเลย แต่จะใช้ชื่อผู้แต่งที่เป็นนิติบุคคลลงรายการแทนชื่อผู้แต่ง

หอสมุดกลาง สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ลงรายการด้วยชื่อผู้แต่งที่เป็นบุคคล และชื่อหนังสือเท่านั้น ส่วน สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ลงรายการด้วยชื่อผู้แต่งที่เป็นบุคคล และชื่อหนังสือชุด และห้องสมุดทั้ง ๒ แห่งนี้ จะไม่ลงรายการด้วยชื่อผู้แต่งที่เป็นนิติบุคคลเลย

๒.๒ การลงรายการชื่อเรื่อง (Title area) ห้องสมุดส่วนใหญ่ปฏิบัติเหมือนกันคือ ลงรายการชื่อเรื่องด้วยชื่อเรื่องเฉพาะแต่ละเล่ม สำหรับหนังสือชุดที่มีชื่อชุดอยู่รวมกับชื่อเรื่องในหน้าปกใน ก็จะลงรายการชื่อเรื่องเฉพาะชื่อเรื่อง แยกชื่อชุดไปลงในรายการชื่อหนังสือชุด ยกเว้น สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยรามคำแหง นอกจากจะปฏิบัติเหมือนกันแล้ว ยังอาจจะพิจารณาถ่วงรายการเฉพาะชื่อเรื่องเท่านั้น มีห้องสมุด ๔ แห่ง คือ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง และ กองห้องสมุด มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ที่อาจจะพิจารณาถ่วงรายการชื่อเรื่องด้วยชื่อหนังสือชุด

๒.๓ การลงรายการชื่อหนังสือชุด (Series area) ห้องสมุดทั้ง ๑๒ แห่งปฏิบัติเหมือนกัน คือ จะลงรายการชื่อหนังสือชุดด้วย ชื่อหนังสือชุด และ เล่มที่หรือลำดับที่ของหนังสือชุด ยกเว้น สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตประสานมิตร ลงรายการเฉพาะชื่อหนังสือชุดเท่านั้น และไม่มีห้องสมุดแห่งใดพิจารณาถ่วงวัน เดือน ปี ของหนังสือชุดเลย

ห้องสมุด ๒ แห่ง คือ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ กองห้องสมุด มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งพิจารณาถ่วงรายละเอียดของรายการชื่อหนังสือชุดใกล้เคียงกับกฎเกณฑ์ ในหนังสือ "หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการแบบแองโกล-อเมริกัน ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒ (AACR 2)" มากที่สุด ได้แก่ ลงรายการด้วย ชื่อหนังสือชุด ชื่อหนังสือชุดที่เหมือนกันในภาษาอื่น ผู้จัดทำหนังสือชุด เลขประจำหนังสือชุดสากล เล่มที่หรือลำดับที่ และชื่อชุดรอง

สำหรับหนังสือชุดของสถาบันการศึกษา ประเภทที่มักจะมีชื่อชุดซ้ำกัน เช่น เอกสารการวิจัย เอกสารทางวิชาการ เป็นต้น ห้องสมุดบางแห่งจะพิจารณาถ่วงชื่อหนังสือชุดตามที่ปรากฏ ในขณะที่ห้องสมุดบางแห่งจะลงรายการด้วยชื่อหนังสือชุดและ เพิ่มชื่อหน่วยงานสถาบันด้วย ซึ่งการลงรายการวิธีนี้ ห้องสมุดควรจะทำปฏิบัติให้เหมือนกันตามหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการแบบแองโกล-อเมริกัน ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒ คือ ลงรายการด้วยชื่อหนังสือชุด ชื่อหน่วยงานย่อย ชื่อหน่วยงานสถาบันใหญ่ และ เล่มที่ หรือลำดับที่ของหนังสือชุด

ส่วนหนังสือชุดภาษาไทยที่ใช้ชื่อชุดเป็นภาษาอังกฤษ ห้องสมุดส่วนใหญ่จะนิยมถ่ายถอดชื่อชุดภาษาอังกฤษให้เป็นภาษาไทยก่อนแล้วลงในรายการชื่อหนังสือชุดด้วยชื่อชุดที่เป็นภาษาไทย เช่น W.F.B. Book Series เปลี่ยนเป็นชุด ดับบลิว เอฟ บี บุก เป็นต้น

ห้องสมุดแห่งอื่น ๆ ก็ลงรายการด้วยชื่อชุดภาษาอังกฤษตามที่ปรากฏ ซึ่งหนังสือชุดประเภทนี้จะปรากฏมีในการปฏิบัติจริงน้อยมาก

๒.๔ การทำบัตรเพิ่มชื่อหนังสือชุด มีห้องสมุด ๒ แห่ง คือ กองห้องสมุด มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ และสำนักบรรณสารการพัฒนา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ปฏิบัติเหมือนกัน คือมีนโยบายจัดทำบัตรเพิ่มหนังสือชุดภาษาไทยทุกชื่อ แสดงว่าห้องสมุดเหล่านี้เห็นความสำคัญของบัตรเพิ่มชื่อหนังสือชุด และหนังสือชุดที่ห้องสมุดส่วนใหญ่นิยมทำบัตรเพิ่มชื่อชุดมาก คือ หนังสือชุดของสถาบันการศึกษา หนังสือชุดของหน่วยราชการ หนังสือชุดของสมาคมฯ หนังสือชุดของสำนักพิมพ์ หนังสือชุดสำหรับเด็ก หนังสือชุดที่เป็นนวนิยาย และหนังสือชุดที่เป็นเรื่องสั้น ตามลำดับ นอกจากนี้ ห้องสมุดบางแห่งก็ยังพิจารณาจัดทำบัตรเพิ่มชื่อหนังสือชุดที่เห็นว่าประโยชน์ต่อผู้ใช้ หรือหนังสือชุดทางด้านวิชาการเฉพาะสาขาวิชา เป็นที่น่าสังเกต คือ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง จะทำบัตรเพิ่มชื่อหนังสือชุดทางพุทธศาสนาด้วย

การลงรายละเอียดในบัตรเพิ่มชื่อหนังสือชุด ปรากฏว่า ห้องสมุดทุกแห่งปฏิบัติเหมือนกัน คือ ลงรายการเพิ่มด้วยชื่อหนังสือชุด และเลขที่หนังสือลำดับที่ของหนังสือชุด ยกเว้น สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตประสานมิตร จะลงรายการเฉพาะชื่อหนังสือชุดเพียงอย่างเดียว และมีห้องสมุดที่กำลังเปลี่ยนมาใช้การลงรายการบัตรเพิ่มชื่อหนังสือชุดตามกฎหมายเกณฑ์ของ "หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการแบบแองโกล-อเมริกัน ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒ (AACR 2)" คือ กองห้องสมุด มหาวิทยาลัยมหิดล

๓. ส่วนนโยบาย และข้อเสนอแนะของบรรณารักษ์ ในการทำบัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทยนั้น ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้

๓.๑ มีห้องสมุด ๖ แห่ง เห็นว่า ควรปรับปรุงการปฏิบัติงานของห้องสมุดในด้าน การทำบัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทยที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน โดยควรปรับปรุงหลักเกณฑ์การลงรายการบัตรหนังสือชุดภาษาไทยให้เหมือนกัน เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยยึดถือตาม "หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการแบบแองโกล-อเมริกัน ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒ (AACR 2)"

๓.๒ บรรณารักษ์เสนอให้อาจารย์ที่สอนวิชาบัตรรายการในโรงเรียนบรรณารักษศาสตร์ เน้นการทำบัตรรายการหนังสือชุด วิธีทำบัตรรายการแบบต่าง ๆ ข้อดี ข้อเสีย ของการทำบัตรแต่ละแบบ เป็นต้น

๓.๓ บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ประสบปัญหาว่า หนังสือชุดภาษาไทยยังจัดทำไม่ได้มาตรฐาน เช่น ชื่อหนังสือชุด มักจะไม่ค่อยตรงกัน โดยเฉพาะหนังสือชุดของสำนักพิมพ์ หรือ มักจะมีการเปลี่ยนแปลงชื่อหนังสือชุด โดยเฉพาะหนังสือชุดของหน่วยราชการ หรือชื่อหนังสือชุดภาษาไทยบางชื่อยังคงคลุมเครือหรือบางชื่อซ้ำกัน ทำให้สับสนใจยากในการพิจารณาทำบัตรรายการ บรรณารักษ์เสนอแนะให้มีการตกลงร่วมกันระหว่างห้องสมุดของสถาบันระดับอุดมศึกษา เรื่องการลงรายการบัตรหนังสือชุดภาษาไทย และควรมีการจัดทำคู่มือ (Manual) หลักเกณฑ์การลงรายการหนังสือชุดภาษาไทยขึ้น เพื่อให้การดำเนินงานมีระบบและมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้บัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทยเป็นมาตรฐานเดียวกัน

๓.๔ บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า การลงรายการบัตรหนังสือชุดภาษาไทยนั้นควรปฏิบัติให้เหมือนกันกับหนังสือชุดภาษาต่างประเทศ คือ ควรใช้ตาม "หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการแบบแองโกล-อเมริกัน ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒ (AACR 2)"

ข้อเสนอแนะ

เพื่อสนองนโยบายการจัดการจัดทำบัตรรายการร่วมกันของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานการจัดทำบัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทย ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อที่ ๓ ดังนี้

การที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทยมีโครงการที่จะร่วมมือกันจัดทำบัตรรายการ เป็นสิ่งที่ดียิ่ง เพราะบัตรรายการนับว่าเป็นหัวใจของหนังสือ และการปฏิบัติงานทางเทคนิคของห้องสมุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องการทำบัตรรายการนี้ ห้องสมุดทุกแห่งต้องสิ้นเปลืองแรงงาน เวลา และค่าใช้จ่าย ในการทำงานซ้ำ ๆ กันมาก ฉะนั้นโครงการอันนี้จะช่วยลดปัญหาของบรรณารักษ์ในค่านานาเทคนิคได้ สำหรับการทำบัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทยนั้น จากการสำรวจในทางปฏิบัติพบว่ายังมีการปฏิบัติที่แตกต่างกัน ทั้งทางด้านนโยบาย และข้อมูลในการลงรายการ จึงควรมีการตกลงร่วมกันในด้านการจัดทำบัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทย กำหนดข้อความที่ใช้ลงรายการในบัตรเพื่อใช้ในการค้นหาวัสดุห้องสมุด ได้แก่

การลงรายการหลัก การลงรายการชื่อเรื่อง การลงรายการชื่อหนังสือชุด ว่าควรประกอบด้วยรายละเอียดอย่างไรบ้าง และการทำบัตรเพิ่มชื่อหนังสือชุดให้เป็นแบบเดียวกัน ต้องตัดความพอใจที่ห้องสมุดแต่ละแห่ง เคยใช้ ทั้งนี้ เพื่อ เป็นการสร้างแบบแผนการทำบัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทย และมาตรฐานการทำบัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทยด้วย

ส่วนด้านหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการ ผู้วิจัย เสนอแนะดังนี้

จากผลการวิจัยปรากฏว่าไม่มีห้องสมุดแห่งใดจัดทำบัตรรวมหนังสือชุดเลย ทั้งที่บัตรรายการประเภทนี้จะแสดงให้เห็นถึงรายชื่อของหนังสือแต่ละ เล่มในชุด และเพื่อให้หนังสือในชุดรวมอยู่ด้วยกัน และใน "หลัก เกณฑ์การทำบัตรรายการแบบแองโกล-อเมริกัน ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒ (AACR 2)" ก็ได้กล่าวถึงการจัดทำบัตรรวมหนังสือชุด ดังนั้น ห้องสมุดแต่ละแห่งน่าจะจัดทำบัตรรวมหนังสือชุดด้วย โดยเฉพาะในกรณีที่ห้องสมุดไม่ได้จัดทำบัตรเพิ่มชื่อหนังสือชุด เพื่อความสะดวกของผู้ใช้และบรรณารักษ์ในกรณีที่ต้องการจะทราบว่า หนังสือในชุดมีเรื่องอะไรบ้าง ห้องสมุดได้จัดหาหนังสือเล่มใดไว้บ้างแล้ว อีกทั้งจะช่วยประหยัดเวลาของผู้ใช้ในการค้นบัตรรายการ เมื่อต้องการจะค้นหารายชื่อหนังสือภายในชุด เพียงแต่ค้นดูที่บัตรรวมหนังสือชุดก็จะรู้ว่าหนังสือเล่มนั้น ๆ มีหรือไม่

เนื่องจากมีการนำเทคโนโลยีทางคอมพิวเตอร์มาใช้ในการจัดทำบัตรรายการวัสดุในห้องสมุด ดังนั้นข้อความที่ใช้ลงรายการบัตรเพื่อใช้ในการค้นหาวัสดุห้องสมุด ได้แก่ ชื่อบุคคล ศัพท์เทคนิค ฯลฯ ซึ่งใช้การลงรายการตามแบบบรรณานุกรม สำหรับหนังสือชุดภาษาไทยนั้นควรจะกำหนดให้มีการลงรายการชื่อหนังสือชุดให้สมบูรณ์ตามแบบของ "หลัก เกณฑ์การทำบัตรรายการแบบแองโกล-อเมริกัน ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒ (AACR 2)" ได้แก่ ชื่อหนังสือชุด ชื่อหนังสือชุดที่เหมือนกันในภาษาอื่น ผู้จัดทำหนังสือชุด เลขประจำหนังสือชุดสากล (ISSN of series) เล่มที่หรือลำดับที่ วัน เดือน ปี และชื่อรองของชื่อหนังสือชุด นอกจากนี้การลงรายการบัตร ๓ ระดับตามหลักเกณฑ์แบบมาตรฐานนี้จะอำนวยความสะดวกให้แก่บรรณารักษ์ในการค้นหาข้อมูลได้สะดวกและทำให้การจัดทำบัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทยมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังได้ขอ เสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการ เรียนการสอนวิชา บรรณารักษศาสตร์ และการจัดพิมพ์หนังสือชุดภาษาไทย ดังนี้

ด้านการเรียนการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ อาจารย์ผู้สอนวิชาการทำบัตรรายการ
ในโรงเรียนบรรณารักษศาสตร์ควรจะสอนวิธีทำบัตรรายการให้ละเอียด โดยเฉพาะหลักเกณฑ์
การลงรายการบัตรหนังสือชุดภาษาไทย ให้ผู้เรียนเห็นวิธีแบบต่าง ๆ ในการลงรายการบัตร
ข้อดี ข้อเสีย ของการลงรายการบัตรแต่ละแบบ ซึ่งให้เห็นว่าเมื่อไรควรใช้ชื่อหนังสือชุดลงเป็น
รายการหลัก เมื่อไรควรทำบัตรรายการแยกแต่ละเล่ม เป็นต้น

ด้านการจัดพิมพ์หนังสือชุดภาษาไทย - ผู้ผลิตหนังสือชุดภาษาไทยทั้งที่เป็นหน่วยราชการ
และเอกชน ควรจะได้มีการปรับปรุงคุณภาพ มาตรฐานของหนังสือชุดภาษาไทย โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งมาตรฐานของการให้ชื่อหนังสือชุด

สรุปผลการวิเคราะห์หลักเกณฑ์การลงรายการหนังสือชุดภาษาไทย ผลการวิจัย
ปรากฏว่า รับกับแนวเหตุผลทฤษฎีที่สำคัญ คือ การทำบัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทยใช้หลัก
เกณฑ์การลงรายการแตกต่างกัน แต่ในด้านการบริหารงาน ห้องสมุดบางแห่งก็มีแนวโน้มที่จะ
ปฏิบัติให้เหมือนกันตามกฎเกณฑ์ของ "หลักเกณฑ์การทำให้บัตรรายการแบบแองโกล-อเมริกัน
ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒ (AACR 2)

ข้อจำกัดในการวิจัย

ในการศึกษาหลักเกณฑ์การลงรายการหนังสือชุดภาษาไทยนี้ มีข้อจำกัดบางประการ
กล่าวคือ ๑. ข้อจำกัดอันเกิดจากความไม่สมบูรณ์ของแบบสอบถาม เช่น นโยบายในการจัดทำ
บัตรเพิ่มหนังสือชุดภาษาไทย ผู้วิจัยน่าจะได้สอบถามเกี่ยวกับหนังสือชุดที่มีเนื้อเรื่องเหมือนกัน
(subject series) ด้วย ๒. ผู้วิจัยได้สำรวจหลักฐานการปฏิบัติงานของห้องสมุด โดยทำ
การสำรวจบัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทยทุกบัตรทั้งบัตรหลักและบัตรเพิ่มชื่อหนังสือชุดของ
ห้องสมุดมหาวิทยาลัยและหอสมุดแห่งชาติในประเทศไทย ซึ่งเป็นบัตรรายการที่ห้องสมุดจัดทำ
สำหรับผู้ใช้ห้องสมุด ทั้งนี้เพื่อศึกษาว่าห้องสมุดนั้น ๆ มีหนังสือชุดชื่อใดบ้าง ลงรายการบัตร
อย่างไร และทำบัตรเพิ่มชื่อหนังสือชุดหรือไม่ รวมทั้งรายละเอียดปลีกย่อยอื่น ๆ อีก และนำ
ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจที่เห็นว่าน่าจะเป็นปัญหา เพราะห้องสมุดแต่ละแห่งปฏิบัติไม่เหมือนกันมา
สร้างเป็นแบบสอบถาม เพื่อสอบถามการปฏิบัติงานที่แท้จริง ผลปรากฏว่า มีข้อมูลบางตอนซึ่ง
ผู้วิจัยเห็นว่า ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ และข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจะไม่ตรงกัน ทั้งนี้
แสดงว่า นโยบายและทฤษฎีนั้นอาจจะไม่ตรงกันกับการปฏิบัติจริงก็ได้

ข้อจำกัดที่เกิดจากการสำรวจและแบบสอบถามนี้ เป็นสิ่งที่ผู้ที่จะศึกษาการปฏิบัติงาน เทคนิคของห้องสมุดในโอกาสต่อไปควรจะต้องตระหนักถึงและพยายามลดข้อจำกัดลง เพื่อให้ได้ข้อมูลจากการปฏิบัติที่เป็นจริงถูกต้องยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาเฉพาะหลักเกณฑ์การลงรายการหนังสือชุดภาษาไทย อันเป็นการปฏิบัติงานของฝ่ายจัดหมู่และทำบัตรรายการหนังสือภาษาไทย ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรจะได้มีการศึกษาถึงผลของการปฏิบัติงานคือ

๑. สำรวจปัญหาและความคิดเห็นของผู้ใช้ที่มีต่อการใช้บัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทย ว่าผู้ใช้ได้มีการใช้บัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทยประเภทใด มากน้อยเพียงใด มาประกอบการพิจารณาว่าข้อมูลใดบ้างที่ควรจะต้องลงในบัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทย เพื่อจะได้นำผลมาปรับปรุงแก้ไขการจัดทำบัตรรายการหนังสือชุดภาษาไทยต่อไป

๒. ควรวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสือชุดภาษาไทยที่จัดทำในประเทศไทย โดยศึกษาถึงหนังสือแต่ละเล่มในชุดด้วย เพื่อทราบว่า หนังสือชุดที่จัดพิมพ์เนื้อหา เน้นหนักในสาขาวิชาใด มากน้อยเพียงใด เพื่อประโยชน์สำหรับห้องสมุดที่มีนโยบายเลือกทำบัตรเพิ่มเติมเฉพาะหนังสือชุดที่มีคุณค่าทางวิชาการ

๓. จากปัญหาของการจัดทำหนังสือชุดภาษาไทย น่าจะมีการศึกษาถึงลักษณะรูปเล่มของหนังสือชุดภาษาไทย เพื่อจะได้ทราบรูปแบบมาตรฐานของหนังสือชุดภาษาไทย

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย